

NUTQ BUZILISHLARINI TUZATISH CHOG'IDA LOGO-FASSIAL MASSAJ O'RNI

**Farg'ona davlat pedagogika universiteti
San'atshunoslik va pedagogika psixologiya fakulteti, maktabgacha ta'lim
kafedrasida o'qituvchisi H.A. Sharopova**

Kalit so'zlar: nutq, logo-fassial massaj, artikulyatsion gimnastika, klassik gimnastika, logo-fassial massaj usullari.

Annotatsiya: Ushbu maqolada bolaning nutqini qanday shakllantirish, ma'lum bir nutq nuqsonining etiologiyasi va diagnostikasi hamda fassial massajni to'g'ri o'tkazish yo'llarini o'rganish mumkin. Maqola bolalar va kattalardagi nutq buzilishlarini tuzatishning zamonaviy va samarali usulini, shu jumladan fassial massaj logini qo'llashni ko'zda tutadi. Fassial massaj logining klassik logopedik massaj yondashuvlaridan farqlovchi tavsiflari tavsiflanadi. Nutq buzilishlarini tuzatish usuli tavsiflanadi, u besh bosqichdan iborat

.PLACE OF LOGO-FASCIAL MASSAGE IN CORRECTION OF SPEECH DISORDERS.

Key words: speech, logo-fascial massage, articulatory gymnastics, classical gymnastics, methods of logo-fascial massage.

Annotation: In this article, you can learn how to properly form a child's speech, the etiology and diagnosis of a certain speech defect and the ways to properly conduct logo fascial massage. The article is a review of a modern and effective way to correct speech disorders in children and adults, including the use of logo fascial massage. The distinctive characteristics of logo fascial massage from the classical approaches of speech therapy massage are described. A five-stage method for correcting speech disorders is described.

Inson tanasining asosiy qobiliyatlaridan biri sifatida nutq inson hayotida muhim rol o'ynaydi. Nutq ikkita kommunikativ va ahamiyatli vazifani bajaradi, lekin eng muhimi kommunikativ vazifani bajaradi. Hech bir bola o'z fikrlarini to'g'ri va aniq ifodalash qobiliyati bilan tug'ilmaydi. Shuning uchun bola bilan erta yoshdan shug'ullanish kerak. Agar bola tovushlarni talaffuz qilishda turli muammolarga duch kelsa, logoped maslahatiga muhtoj. Ba'zida nafaqat bolalar, balki kattalar ham nutq maslahatiga muhtoj. Nutq buzilishlarini tuzatishning ko'plab

usullari mavjud. Bularga artikulyatsion gimnastika, barmoq gimnastikasi, logopediya va logo-fassial massaj kiradi. Ushbu maqolada biz bolalarda va kattalarda nutq buzilishlarini tuzatishning samarali usulini qo'llashning o'ziga xos xususiyatlarini ochib bermoqchimiz. Bemorlar bilan ishlashni boshlashdan oldin, birinchi navbatda, aniq, to'g'ri tashxis qo'yish, ushbu kasallik sabablarini aniqlash va albatta, ushbu kasallikning shaklini aniqlash zarur. Nutq buzilishi bilan og'rikan bemorlarning asosiy qismi ikkita asosiy guruhda ifodalangan:

- 1) tug'ish jarohatlari oqibatlaridan aziyat chekayotgan shaxslar,
- 2) markaziy va periferik nerv sistemasi shikastlangan shaxslar.

Bundan tashqari, insult va miya bilan bog'liq boshqa kasalliklar natijasida nutqda nuqsonlar paydo bo'lgan shaxslarni o'z ichiga olgan 3)kichik guruh mavjud. [1]

Ovoz, nafas olish va artikulyatsiya tizimiga ta'sir ko'rsatadigan logo-fassial massaj nutq buzilishlarini tuzatishning kompleks ta'sirini ifodalaydi. Logopedik va oddiy klassik massaj nutq buzilishlarini tuzatishning logo-fassial massaj usuli paydo bo'lishiga olib keldi. 90-yillardan boshlab og'ir nutq buzilishi bilan og'rikan bemorlar soni asta-sekin ko'paydi. Logo-fassial massaj turli massaj texnikalaridan samarali va amalda sinovdan o'tgan usul va usullarni yig'ish hisoblanadi. Logo-fassial massaj usuli mustaqil birlik emas, deb aytish mumkin, chunki u funksional, mushak-fassial va tuzatish buzilishlari majmuasida ishlaydi. Yuqoridagilardan tashqari, bu usul bolaning psixologik, fiziologik qobiliyatlarini ochib beradigan tayyorgarlik bosqichi hisoblanadi keyinchalik nutq hosil bo'lishida ishtirok etadigan ayrim mushaklar va mushak guruhlarining tabiiy harakat faolligi asta-sekin paydo bo'ladi.

•Shu bilan birga, nutq qanday shakllanishini unutmashimiz kerak. Nutq shakllanishi kelishilgan holda ishlaydigan 3 ta bo'limga to'g'ri keladi. Bu nafas olish, ovoz va artikulyatsiya bo'limlari.

•Logo-fassial massaj o'tkazish vaqtida ushbu 3 ta bo'lim ko'rib chiqiladi. [2]

•Bunda nafas olish, ovozni boshqarish, artikulyatsiya va ovoz chiqarish imkoniyati normallasadi va faollashadi. O'tkazish sxemasi bo'yicha logo-fassial massaj 5 bosqichdan iborat:

- Tashqi tomondan tana bilan ishlash
- Nutqni shakllantirishda ishtirok etuvchi mushak guruhlarini intraoral o'rganish
- Intraoral massaj va ovoz chiqarish

•• Nutqiy nafasini shakllantirishdan iborat bo'lgan tana bilan ishlash, intraoral massaj, tovushlarni qo'yish va pedagogik tuzatish

Mutaxassisning tajribasidan kelib chiqqan holda pedagogik tuzatish. [1]

Agar har bir bosqichni alohida ko'rib chiqadigan bo'lsak, birinchi bosqichni o'tkazish vaqtida avval ko'krak bo'limiga, so'ngra bo'yin bo'limiga, so'ngra yuz bo'limiga massaj qilinadi.

Ikkinchi bosqich artikulyatsiya apparatining tashqi va ichki, ya'ni intraoral massajini qamrab oladi.

Uchinchi bosqich artikulyatsiya apparati massajini o'z ichiga oladi.

To'rtinchi bosqich haqida gapirganda, nafas olish, artikulyatsiya, massaj bilan ovozli gimnastika va tovushlarni avtomatlashtirish haqida unutmaslik kerak.

So'nggi beshinchi bosqich to'rtinchi bosqichning davomi bo'lib, so'z, bo'g'in va iboralardagi tovushlarni avtomatlashtirishni o'z ichiga oladi.

Logo-fassial massaj texnikasi 100 yildan ortiq vaqt oldin tasvirlangan. Har bir mamlakatda fassial massaj o'tkazish texnikasi har xil.

O'rta dengiz, Yevropa, Sharqiy Osiyo va Rossiya turlari mavjud. [3]

Birinchi navbatda, logo-fassial massaj qilishdan oldin artikulyatsiya apparati diagnostikasi o'tkazilishi lozim. Ushbu diagnostikani o'tkazishdan asosiy maqsad artikulyatsiya apparatidagi buzilishlarni aniqlash, pastki ensa jag'dagi disfunktsiyalarni aniqlash, qaysi sohada u yoki bu buzulishni aniqlashdan iborat. Ushbu diagnostika paytida bola zerikmasligi kerak. Bunda bizga turli o'yin usullari yordam beradi.

Ulardan biri «Deraza» o'yini. [3] Ishonish qiyin, ammo bu oddiy o'yin orqali rivojlanishdagi jiddiy muammolarni aniqlash mumkin, ularning oqibati butun tayanch-harakat tizimiga va vestibulyar apparat tizimiga ta'sir qilishi mumkin. Artikulyatsiya apparatining muayyan qismidagi taranglik tishlarda og'riq, uchburchak nervining shikastlanishiga, bosh miyani oziqlantiradigan tomir va tomirlarning torayishiga olib kelishi mumkin.

Diagnostikadan so'ng shifokorning xulosasiga ko'ra logo-fassial massaj o'tkazishni boshlash mumkin. Massaj bosqichma-bosqich o'tkaziladi. U tanadan boshlanadi va birinchi navbatda bolaning tanasini logoped qo'lga moslashtirish, ya'ni tanani massajga tayyorlash kerak. Ba'zi bolalar qichishgani, og'rig'i va shunga o'xshash narsalar tufayli ularga tegishga to'sqinlik qiladi. Bu shuni ko'rsatadiki, ularda periferik tizim asablari, teri va yuza muskul-fassial qoplamalari kuchlangan. Ko'p hollarda og'riq qisqichlar bo'lgan joyda, mushak-fassial qisqartmalar bo'lgan joyda, gipertoniya bo'lgan joyda paydo bo'ladi. Bir nechta kurs mashg'ulotlarini

o'tkazgandan so'ng, stress pasayishi bilanoq, gipertenziya bolaga darhol yoqadi, og'riq yo'qoladi va ba'zi hollarda bolalar hatto uxlab qolishadi. [1] Tana bilan ishlagandan so'ng, shifokorning ko'rsatmasi bo'yicha tovushlarni qo'ygan holda intraoral massaj qilinadi. Bunda chaynash va yuz mushaklarining yaxlitligi ko'rib chiqiladi. Ko'pgina mutaxassislarning amaliy tajribalariga asosan shuni aytishim mumkinki, ko'p hollarda chaynash mushaklarining siqilishi va tarangligi kuzatiladi, chunki ular stressga va turli hissiyotlarga javob beradigan birinchi mushaklardir.

Xulosa qilib aytaylik, nutqdagi nuqsonlarni bartaraf etish uchun bola mushak tonusining normallashtirishiga olib keladigan qulay sharoitlarni yaratishi kerak. Nutq terapiyasida ko'plab mutaxassislarning xulosasiga ko'ra, nutqida nuqsoni bo'lgan shaxslarni tibbiy-psixologik-pedagogik tekshiruv orqali rehabilitatsiya qilish odatiy holdir. Uning tarkibiga psixoterapiya, gipnoz, dori-darmon bilan davolash, umumiy, klassik, davolash, yuz va bo'yin-yoqa zonasiga zond massaj, fizioterapiya kiradi. [4] Bu yo'nalishlarning barchasi turli mutaxassislar tomonidan amalga oshiriladi, bu esa bolaning ham, kattalarning ham kuch va vaqtini maksimal darajada sarflashga olib keladi. Bu fanlararo yondashuv eng samarali natija beradi. Lekin, qoida tariqasida, hamma ham bunga qodir emas. SHu bois fanlararo yondashuvga eng yaqin samarali natijaga erishish uchun yuqorida ko'rsatilgan barcha yo'nalishlarni qisman birlashtiradigan besh bosqichli logo-fassial massaj tashkil etildi. Xulosa qilib aytish mumkinki, logo-fassial massaj usuli moslashuvchan, individuallashtirilgan yondashuvdir.

Adabiyot:

1. <https://youtu.be/QmXDfEWKI4o>
2. pedagogika Fanlari professori L.S. Volkova va professor S.N. Shaxovskaya tahriridagi «Logopediya» kitobi. Uchinchi nashr, Rossiya Federatsiyasi Ta'lim vazirligi tomonidan pedagogika oliy o'quv yurtlarining defektologiya fakultetlari talabalari uchun darslik sifatida ruxsat etilgan. 2003-yil Moskva
3. Saxarov O.P. Logopediya albomi: maktabgacha yoshdagi bolalarda tovushni mustahkamlash uchun kompleks mashg'ulotlar. Rostov n/D: Feniks; 2019.
4. <https://xn--80aaah4bwnff9a3i.xn--p1ai/>